

Nr 1998

av herr Hyltander

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:168 med förslag till lag om kreditpolitiska medel, m. m.

Den i proposition 1974:168 föreslagna lagen om kreditpolitiska medel ger en mycket vidsträckt ram för regeringens och riksbankens normgivning inom kreditpolitiken. I propositionen föreslås att nuvarande likviditets- och kassakvotslag, placeringskvotslag och ränteregleringslag skall ersättas med en enda lag om kreditpolitiska medel. Vidare föreslås att bestämmelser för utlåningstak – utlåningsreglering – skall införlivas i den kreditpolitiska lagstiftningen. Till skillnad från vad som nu gäller föreslås ingen tidsbegränsning för lagens giltighet. De nu gällande lagarna är alla tidsbegränsade till tre år.

Krav på kassakvoter och likviditetskvoter kan numera anses vara normala inslag i kreditpolitiken. För normgivningen härvidlag finns det skäl att ställa upp en tämligen vid ram omfattande samtliga bankinstitut. En lag som möjliggör förordnanden om kassa- och likviditetskvoter av viss storlek bör emellertid komma till användning endast när så är oundgängligen nödvändigt. Frivilliga överenskommelser och rekommendationer bör i första hand användas i stället för förordnanden.

Att denna typ av lagstiftning numera är ett normalt inslag inom kreditpolitiken är emellertid inte tillräckligt skäl för att göra lagen permanent giltig. Det skulle innebära att riksdagens inflytande över kreditpolitiken minskades drastiskt. Utformningen av kreditpolitiken är av så central betydelse för den ekonomiska politiken och för näringslivets betingelser att nuvarande ordning med en regelbunden omprövning av lagstiftningen bör bibehållas. Jag förordar därför att den nu gällande regeln, som innebär tidsbegränsning av lagens giltighet i tre år, även i fortsättningen blir gällande.

I propositionsförslaget om lag om kreditpolitiska medel föreslås vidare att bestämmelser om allmän och särskild placeringsplikt, utlåningsreglering, räntereglering och emissionskontroll skall ingå. Dessa inslag kan sägas vara av extraordinär natur. Det kan ifrågasättas om inte de kreditpolitiska effekter som avses bli uppnådda genom dessa medel lättare kan nås genom överenskommelser mellan riksbank och kreditinstituten.

Allmän placeringsplikt

Förslaget om allmän placeringsplikt är t. ex. i stor utsträckning betingat av en önskan att förmå kreditinstituten att köpa bostadsobligationer i till-

räcklig omfattning. Samma syfte kan sannolikt nås genom förordnanden om likviditetskvorter som också omfattar obligationsförvärv.

I den proposition om nya riktlinjer för bostadspolitiken som riksdagen för närvarande behandlar föreslås stora förändringar av bostadsfinansierings-systemet, innebärande att den subvention som ligger i att bostadslåneräntan under viss tid underskrider marknadsräntan skall redovisas öppet i statsbudgeten. Förändringar av räntenivåer på lånemarknaden kommer därmed inte som tidigare att slå igenom i boendekostnaderna. Det möjliggör i sin tur en mer aktiv räntepolitik. Räntan på bostadsobligationslånen kan t. ex. sättas så att de utan kvotering finner avsättning på kreditmarknaden. Härigenom försvinner behovet av särskilda tvingande åtgärder för att förmå bankinstituten att inneha bostadsobligationer. Erfarenheterna under senare år visar dessutom att myndigheterna genom överenskommelser med kreditinstituten kunnat uppnå att dessa avsevärt ökat sina innehav av bostadsobligationer.

Särskild placeringsplikt

Den särskilda placeringsplikten, som är ett helt nytt instrument, medför möjlighet för riksbanken att föreskriva skyldighet för en viss bank att lämna byggnadskredit för särskilt angivet byggnadsföretag oavsett vilket läge som råder på kreditmarknaden och oavsett om någon kundmässig eller annan anknytning finns mellan banken och byggnadsföretaget. Behovet av en lagregel om särskild placeringsplikt kan ifrågasättas också därför att kreditgivningen till bostadsbyggandet fungerat i stort sett problemfritt under senare år. Eftersom man förutser ett förhållandevis lågt bostadsbyggande även under de kommande åren, finns det ingen anledning att förvänta sig att finansieringssvårigheterna härvidlag skulle öka.

Utlåningsreglering

En lagstiftning om utlåningsreglering, som inte heller har någon motsvarighet i nu gällande lagar, kan medföra vissa nackdelar för kreditmarknaden och låntagarna. Erfarenheterna från kreditstoppet 1969–1970 visar att ett plötsligt och drastiskt kreditstopp får mycket allvarliga konsekvenser för näringslivet. För många låntagare förrycks hela den finansiella planeringen och därmed en grundval för bl. a. investeringsverksamheten. De mindre och medelstora företagen torde drabbas hårdare än de större, vilka vanligen har högre likviditet och bättre alternativa lånemöjligheter.

Utlåningsreglering kan också leda till en utvidgning av den icke organiserade kreditmarknaden, något som gör regleringen ineffektiv även från stabiliseringssynpunkt. Detta sker relativt snabbt även vid kortvarig användning av instrumentet. Särskilt vid upprepat införande startas en inlärningsprocess hos företag och andra vilket ökar den grå marknadens styrka

och betydelse. Detta i sin tur undergräver basen för den fortsatta kreditpolitiken.

Fortsatt utredning

De frågor som hänger samman med bostadslånggivning och kapitalmarknadens funktionssätt är föremål för utredning genom bostadslånefinansieringens respektive kapitalmarknadsutredningens försorg. Den nu föreslagna lagen om kreditpolitiska medel griper in i de frågor som kapitalmarknadsutredningen enligt sina direktiv har att penetrera. I direktiven heter det nämligen att kreditmarknadens sätt att fungera och fördela krediter i stor utsträckning bestämmer hur våra totala resurser används och påverkar därmed också takten och inriktningen av den allmänna ekonomiska utvecklingen. Från samhällets synpunkt är det av största vikt att de tillgängliga resurserna används så effektivt som möjligt. Kreditmarknaden måste vara organiserad så att man erhåller en samhällsekonomiskt önskvärd fördelning av krediterna mellan olika sektorer och investeringsobjekt. Härtill kommer kravet att priset på krediter inte är onödigt högt.

Med hänsyn till det här åberopade utredningsarbetet är det enligt min mening inte ändamålsenligt att nu ta ställning till föreliggande lagförslag. Det måste anses värdefullt att ha tillgång till förslag från dessa utredningar inklusive remissyttranden innan ställning tas till en utvidgning av lagstiftningen på kreditpolitikens område av det slag som nu föreslås. Med hänsyn till att det nuvarande systemet med frivilliga överenskommelser mellan riksbanken och kreditinstituten fungerat tillfredsställande borde dessa utredningar kunna avvaktas utan att några egentliga men uppkommer för kreditmarknadens funktionssätt.

Om riksdagen ändå skulle besluta att redan nu antaga föreliggande förslag till lag om kreditpolitiska medel bör lagen i sin helhet få en begränsad giltighetstid på tre år. För att ge tillfälle till granskning och diskussion om regeringens användning av lagstiftningens möjligheter bör vidare varje förordnande underställas riksdagen för godkännande senast en månad efter det förordnandet tillkännagivits.

Hemställan

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställs

- A. att riksdagen beslutar avslå propositionen 1974:168 i vad avser förslaget till lag rörande utlåningsreglering, emissionskontroll, allmän placeringsplikt, särskild placeringsplikt och räntereglering,
- B. att riksdagen, därest yrkandet under A avslås, beslutar att förordnanden utfärdade med stöd av 14 § till och med 27 § i förslag till lag om kreditpolitiska medel föreläggs riksdagen för god-

kännande inom en månad efter tillkännagivandet samt att Lag
om kreditpolitiska medel skall gälla för en tid av tre år.

Stockholm den 26 november 1974

GUNNAR HYLINDER (fp)